

När solen aldrig går ner

Berättelse

Tänk dig en natt i juni i norra Sverige. Klockan är midnatt, men himlen är fortfarande ljus och solen lyser. Det här fenomenet kallas midnattssol, och det är något som många i norr ser fram emot varje sommar.

Midnattssol betyder att solen inte går ner alls under en period på sommaren. Den syns över horisonten hela dygnet, även mitt i natten. För att det ska hända måste man befinna sig långt norrut, norr om polcirkeln. Polcirkeln är en tänkt linje runt jorden, ungefär 66,5 grader nord. I Sverige ligger till exempel staden Kiruna norr om den linjen.

På vintern händer det motsatta. Då går solen inte upp alls under en period. Solen orkar inte över horisonten, och det kallas polarnatt eller mörkertid. Men mörkertiden är inte kolsvart. Mitt på dagen blir det en lång, blå skymning i några timmar, innan det blir mörkt igen.

I Kiruna lyser midnattssolen i ungefär sju veckor, från slutet av maj till mitten av juli. Mörkertiden är kortare, ungefär fyra veckor runt jul och nyår. Ju längre norrut man kommer, desto längre blir båda perioderna. Allra längst i norr i Sverige kan mörkertiden vara flera veckor. Flera månaders mörker finns först ännu längre norrut, nära nordpolen.

Det är viktigt att veta att det här bara gäller den norra delen av Sverige. I söder, till exempel i Skåne och Stockholm, går solen upp och ner varje dygn hela året. På sommaren är kvällarna ljusa länge även där, men solen går ändå ner på natten. Sverige är ett långt land, och skillnaden mellan norr och söder är stor.

Midnattssolen och mörkertiden påverkar livet i norr. På sommaren kan man vara ute och vandra eller fiska mitt i natten i fullt dagsljus. På vintern, under mörkertiden, blir snön och det blå ljuset speciellt vackra, och många tänder ljus inomhus för att få det mysigt. För den som är van vid att dygnet alltid har en tydlig dag och en tydlig natt kan detta vara en stor upplevelse.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
fenomen	något som händer i naturen och som man kan se
polcirkeln	en tänkt linje runt jorden, ungefär 66,5 grader nord
horisont	linjen långt borta där himlen möter marken eller havet
dygn	en dag och en natt tillsammans, alltså 24 timmar
polarnatt	tiden på vintern då solen inte går upp i norr; mörkertid
skymning	tiden då det är halvmörkt, mellan dag och natt
kolsvart	helt och hållet mörkt

ORD	FÖRKLARING
befinna sig	vara på en viss plats
orka	ha kraft nog att göra något
desto längre	ju mer av något, desto mer blir det
van vid	har gjort något ofta och känner igen det

Läsförståelsefrågor

1. Vad innebär midnattssol enligt texten?
 1. Att solen lyser starkare än vanligt under sommaren.
 2. Att solen är uppe dygnet runt en tid på sommaren, så att den syns även på natten.
 3. Att solen bara syns en kort stund vid midnatt.
2. Varför uppstår midnattssol och mörkertid bara långt norrut?
 1. För att vädret är kallare i norr.
 2. För att man måste vara norr om polcirkeln för att solen ska bete sig så.
 3. För att det bor färre människor där.
3. Hur ljus är det mitt på dagen under mörkertiden?
 1. Det är alldeles svart hela dygnet.
 2. Det ljusnar en stund till en mörkblå skymning, även om solen inte syns över horisonten.
 3. Solen lyser ändå några timmar mitt på dagen.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Kiruna ligger norr om polcirkeln.
 2. Midnattssolen i Kiruna varar längre än mörkertiden.
 3. I Skåne är det midnattssol på sommaren.
 4. Ju längre söderut man kommer, desto längre blir mörkertiden.
 5. Flest turister besöker Kiruna på sommaren.
5. Vilken skillnad finns det mellan norra och södra Sverige när det gäller solen? Svara med stöd i texten.
6. Beskriv två saker man kan göra eller uppleva tack vare midnattssolen eller mörkertiden, enligt texten.
7. Texten säger att midnattssol och mörkertid kan vara "en stor upplevelse" för den som är van vid en tydlig dag och natt. Varför tror du att det är så?
8. Varför är det viktigt att texten är tydlig med att fenomenet bara gäller norra Sverige? Motivera ditt svar.

Facit

1. Att solen är uppe dygnet runt en tid på sommaren, så att den syns även på natten.
1. För att man måste vara norr om polcirkeln för att solen ska bete sig så.
1. Det ljusnar en stund till en mörkblå skymning, även om solen inte syns över horisonten.
1. ja b) ja c) nej d) nej (det är tvärtom – längre norrut blir mörkertiden längre) e) det står inte i texten
- Exempel på svar: I norr försvinner solen helt under en period på sommaren och en period på vintern, så att den lyser hela dygnet eller inte syns alls. I söder, som i Skåne och Stockholm, går solen upp och ner varje dygn hela året, även om kvällarna kan vara ljusa länge på sommaren.
- Exempel på svar: På sommaren kan man vara ute och vandra eller fiska mitt i natten i dagsljus. På vintern kan man njuta av snön och det blå ljuset och tända ljus inomhus för att få det mysigt.
- Exempel på svar: De flesta är vana vid att natten alltid är mörk och dagen ljus. När den vanan plötsligt försvinner blir det något helt nytt och annorlunda, och därför en stark upplevelse. (Godkänn varje svar som motiveras.)
- Exempel på svar: För att det annars är lätt att tro att hela Sverige har midnattssol och mörkertid, vilket inte stämmer. Texten blir mer sann och tydlig när den skiljer på norr och söder.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för arbete med Sveriges geografi (nord–syd), enkel naturvetenskap och ordförråd om tid, ljus och årstider. Fråga 4, 7 och 8 kräver att eleven drar slutsatser och tänker på textens syfte. Lyft gärna att texten medvetet skriver “många i norr” och “ungefär”, inte tvärsäkra siffror, eftersom datum och perioder varierar mellan år och orter. Tema: norra Sverige, ljus och mörker, livet nära polcirkeln.

Diskussionsfrågor

- Hur tror du att det skulle påverka din vardag att ha ljust hela natten i sju veckor? Och att ha mörkt mitt på dagen i fyra veckor?
- Många reser långt för att uppleva midnattssolen. Varför tror du att den lockar så många?
- Finns det platser eller årstider där du kommer ifrån som turister reser långt för att se? Berätta.
- **Skriv (4–5 meningar):** Beskriv en plats eller en årstid som betyder mycket för dig. Hur ser ljuset och vädret ut där, och varför är platsen speciell för dig?

Källor och faktagranskning

- SMHI – Midnattssol och polarnatt: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/solens-upp-och-nedgang/midnattssol-och-polarnatt>
- SMHI – Sommarsolstånd och vintersolstånd: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/solens-upp-och-nedgang/sommarsolstand-och-vintersolstand>
- Nationalencyklopedin (NE), uppslagsord: midnattssol – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/midnattssol>
- Kiruna Lappland – Midnight sun / Polar night: <https://kirunalapland.se/en/midnight-sun/> och <https://kirunalapland.se/en/polar-night/>

Faktagranskad mot SMHI, Nationalencyklopedin och Kiruna Lappland i juni 2026. Nyckelfakta: Norr om norra polcirkeln, ungefär 66,5 grader nord, går solen inte ner alls under en period på sommaren (midnattssol) och inte upp alls under en period på vintern (polarnatt, vardagligt även "mörkertid"). Orsaken är att jordaxeln lutar (cirka 23,4 grader) i förhållande till solen. Exakt vid polcirkeln inträffar fenomenen bara ett dygn per år (vid sommar- respektive vintersolståndet); ju längre norrut man kommer, desto längre blir perioderna. För Kiruna anger SMHI midnattssol cirka 29 maj–14 juli (47 dygn i sträck, alltså ungefär sju veckor) och polarnatt cirka 27 dygn (ungefär fyra veckor) kring årsskiftet. Under polarnatten är det inte kolsvart mitt på dagen: kring vintersolståndet blir det en timsång blå skymning innan mörkret återvänder. VIKTIGT: Detta gäller bara den nordligaste delen av Sverige, inte hela landet – i Skåne, Göteborg och Stockholm går solen upp och ner varje dygn året om. OSÄKERHET/VARIATION: Exakta start- och slutdatum varierar något mellan år och ort och med horisontens höjd (berg, träd); texterna använder därför "ungefär". Jordaxelns lutning anges i texterna avrundat till "ungefär 23 grader". RÄCKVIDD I SVERIGE: Vid Sveriges nordligaste punkt (Trekriksröset, ca 69 grader nord) varar polarnatten/mörkertiden bara omkring sex veckor (ungefär 1 dec–11 jan enligt SMHI/astronomiska tabeller), inte flera månader. Flera månaders sammanhängande mörker förekommer först betydligt längre norrut, nära nordpolen (t.ex. Svalbard och ännu nordligare), utanför Sverige. Texterna skriver därför att mörkertiden längst i norr i Sverige kan vara "flera veckor" och att flera månaders mörker gäller först ännu längre norrut, för att eleven inte ska tro att norra Sverige har flera månaders mörker.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.